

4. Kleppin, K. Bei dem Lehrer kann man ja nichts lernen. Zur Unterstützung von Motivation durch Sprachlernberatung. Zeitschrift für Interkulturellen Fremdsprachenunterricht. 2004. № 9(2). 16 pp. – URL: http://www.spz.tu-darmstadt.de/projekt_ejournal/jg-09-2/beitrag/Kleppin2.htm
5. Shea, P. und Bidjerano, T. Learning presence: Towards a theory of self-efficacy, self-regulation, and the development of a communities of inquiry in online and blended learning environments. Computers & Education. 2010. № 55(4). P. 1721–1731.
6. Karen Swan. Building Learning Communities in Online Courses: the importance of interaction, Education, Communication & Information. 2002, № 2:1. P. 23-49.
7. Lomicka, L., Lord, G. Social Presence in Virtual Communities of Foreign Language (FL) Teachers. System: An International Journal of Educational Technology and Applied Linguistics. 2007. P. 208-228. – URL: <https://www.learntechlib.org/p/102409/>.
8. Reinmann, G. Wie praktisch ist die Universität? Vom situierten zum Forschenden Lernen mit digitalen Medien. In L. Huber, J. Hellmer & F. Schneider (Hrsg.), Forschendes Lernen. Studium. Aktuelle Konzepte und Erfahrungen. Bielefeld: UniversitätsVerlagWebler, 2009. P. 36-52.
9. Reichwein, Wilko [Hrsg.] Unterricht digital gestalten. Rahmenbedingungen und Beispiele für digitales Lernen mit iPads. Eine Zusammenstellung von Ergebnissen aus dem Projekt “Digitales Lernen mit Tablets” an der Universität Hamburg 2. überarbeitete Auflage Berlin, Neopubli Gmb, 2021. P. 82.
10. Rourke, L., Anderson, T., Garrison, R., & Archer, W. Assessing social presence in asynchronous text-based computer conferencing. Journal of Distance Education. 2001. № 14 (2). P. 50 – 71.

УДК 81'243'276.6:61]:378.147:17.022.1

DOI 10.25128/2415-3605.21.2.16

ІРИНА КУШНІР

<https://orcid.org/0000-0002-4349-9652>

irina.kushnir.83@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, м. Харків

ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ІМІДЖ ЯК РЕЗУЛЬТАТ МОВНОЇ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

У сучасному глобалізованому світі все більшої популярності набуває академічна міграція осіб, які здобувають вищу освіту за межами рідних держав. Головним фактором успішності отримання професійної кваліфікації в іноземному ЗВО є володіння мовою, якою надаються освітні послуги. Для іноземних здобувачів вищої освіти, зокрема медичної, в Україні мова навчання – українська або англійська, але в будь-якому разі, мовою спілкування в академічному та соціокультурному середовищі є державна мова країни навчання. Тож іноземні студенти, які здобувають вищу медичну освіту в Україні англійською мовою, оволодівають українською мовою як засобом комунікативної взаємодії у країні навчання, у навчально-академічному середовищі та під час клінічної практики. У цій статті представлено модель результату мовної освіти іноземних студентів-медиків – їхнього професійно-комунікативного іміджу. Точне уявлення про результат навчання та орієнтування на цей результат значно підвищать ефективність навчального процесу. Описано структуру та змістові компоненти досліджуваного феномена. Відзначено, що професійно-комунікативний імідж лікаря – це комплексний багатокомпонентний феномен, сформованість якого забезпечує успішність комунікативного акту в професійній сфері. Подано узагальнений список вимог до особистості медичного працівника. Перелічені якості мають проявлятися в певному комунікативному стилі через стратегії і тактики, а їхню реалізацію забезпечують знання необхідних мовних засобів та володіння вміннями у різних видах мовленнєвої діяльності. Розроблена авторкою модель професійно-комунікативного іміджу як результату навчання української мови іноземних студентів медичного профілю має три рівні: психологічний, когнітивний, операційний. Лінгводидактичний опис компонентів досліджуваного феномена послугував базисом для розробки поліаспектної моделі мовної освіти іноземних студентів-медиків англійської форми навчання.

Ключові слова: професійно-комунікативний імідж, іноземні студенти-медики, українська мова як іноземна.

PhD in Pedagogy, Associate Professor
V. N. Karazin Kharkiv National University
4 Svobody Maidan, Kharkiv

PROFESSIONAL AND COMMUNICATIVE IMAGE AS A RESULT OF LANGUAGE EDUCATION OF FOREIGN MEDICINE STUDENTS

In today's globalized world, the academic migration of persons receiving higher education outside their home countries is gaining more and more popularity. The main factor in the success of obtaining a professional qualification in foreign universities is proficiency in the language in which educational services are provided. For foreign applicants for higher education (in particular, medical one) in Ukraine, the language of instruction is Ukrainian or English, but in any case, the language of interaction in the academic and sociocultural environment is the state language of the country of study. So, foreign students who receive higher medical education in Ukraine in English, master the Ukrainian language as a means of communicative interaction in the social, cultural, educational and academic environment, and also during clinical practice. This article presents a model of the result of language education of foreign medical students – their professional and communicative image. An accurate understanding of the learning outcome, focus on this result will significantly increase the effectiveness of the educational process. The author describes the structure and content of the studied phenomenon. The professional and communicative image of a doctor is a complex multicomponent phenomenon, the formation of which ensures the success of the communicative act in the professional sphere. This research provides a generalized list of requirements for the personality of a healthcare professional. The listed qualities should be manifested in a certain communicative style through strategies and tactics, and their implementation is ensured by knowledge of the necessary language means and mastery of skills in various types of speech activity.

The model of professional and communicative image developed by the author as a result of teaching the Ukrainian language to foreign medical students has three levels: psychological, cognitive, and operational. The components of the psychological level are moral and ethical, volitional, organizational-communicative and professional-communicative qualities of a future doctor; knowledge of communication strategies and tactics required by a highly qualified physician, as well as typical genres of medical discourse constitute the cognitive-communicative level; language units we refer to the cognitive-language level; empathic listening, tolerant speaking, reading and writing in the clinical field are referred to the operational level. The linguodidactic description of the components of the studied phenomenon served as the basis for the development of a multi-aspect model of language education for foreign medical students in the English-language form of education.

Keywords: *medical students, professional and communicative image, Ukrainian as a foreign language.*

Мовна освіта – одна з підсистем сфери освіти, в якій мова й освіта постають як соціальні явища, що мають у своїй основі комплексний системний характер. Представники Харківської лінгводидактичної школи (В. Дубічинський, О. Тростинська, Н. Ушакова) обґрунтували визначення мети, завдань, методологічних принципів мовної освіти іноземних громадян, які навчаються в українських ЗВО [7]. Науковцями висвітлено питання академічної адаптації освітніх мігрантів (О. Білик, Н. Божко, В. Бондаренко, С. Домніч, Т. Креч, Н. Ушакова, І. Шульга) [1], проаналізовано філософсько-антропологічні, психолого-педагогічні, соціокультурні аспекти університетської міжкультурної комунікації, а також проблеми формування міжкультурної комунікативної особистості іноземних студентів (І. Кушнір, В. Ніколаєнко, В. Статівка та ін.) [4]. Вчені Івано-франківської лінгводидактичної школи (Г. Іванишин, С. Луцак, З. Родчин, У. Соловій та ін.) розробили методичне програмування мовної підготовки іноземних здобувачів медичної освіти [6]. Представники Київської та Львівської лінгводидактичних шкіл (О. Антонів, Н. Бондарєва, В. Кревс, Д. Мазурик, Н. Ніколаєва, О. Синчак та ін.) описали стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною, створили перелік комунікативних умінь і навичок до кожного з рівнів (A1–C2) за всіма видами мовленнєвої діяльності, а також зразки сертифікаційних завдань [5]. Створені концептуальні засади мовної освіти іноземних громадян у ЗВО України послугували базисом для розроблення методичної системи навчання української мови іноземних студентів закладів вищої медичної освіти, результатом якого є сформований професійно-комунікативний імідж.

Досягнення іноземним фахівцем-медиком вищого рівня професійно-комунікативного розвитку в процесі мовної освіти вважаємо можливим завдяки проектуванню його власного «освітнього маршруту», який має бути підкріплений уявленням про результат – загальною

моделлю професійно-комунікативного іміджу фахівця медичного профілю. Це система показників особистісних якостей фахівця, рівня знань та сформованості вмінь, які забезпечують йому досягнення вищого рівня професійно-комунікативної вправності.

Мета статті – представити модель результату мовної освіти іноземних студентів-медиків, описати структуру та змістові компоненти професійно-комунікативного іміджу лікаря як комплексного багатокомпонентного феномена, сформованість якого забезпечує успішність комунікації у професійній сфері.

Ми визначаємо професійно-комунікативний імідж іноземних студентів – майбутніх лікарів як «узагальнене поєднання соціокультурно-комунікативної і професійно-комунікативної компетентностей» [3, с. 41]. Щоб описати структурно-змістові компоненти цього феномена, необхідно проаналізувати його сутність.

Навчання студентів медичних спеціальностей іноземної мови майбутньої професії спрямоване на формування умінь спілкування в певному наборі навчально-професійних комунікативних ситуацій. Важливим фактором успішності комунікативного акту в професійній сфері є імідж комунікантів, зокрема, професійно-комунікативний імідж лікаря.

Іміджевий підхід до формування комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків під час навчання української мови відбиває сучасні тенденції розбудови системи вищої освіти України, основним напрямом якої є орієнтування на результат навчання, в нашому випадку, – на комунікативний імідж лікаря. Реалізація іміджевого підходу при створенні системи завдань навчання іноземних студентів професійного діалогу дозволить задовольнити не лише мовні та мовленнєві, а й екстралінгвістичні складники реальних комунікативних потреб. Вважаємо, що комунікативний імідж майбутнього лікаря має як екстралінгвістичний, так і вербальний рівні. Так, на вербальному рівні майбутній фахівець з'ясує стан здоров'я хворого, надає вказівки щодо лікування; на екстралінгвістичному рівні здійснюється комунікація за допомогою жестів, міміки. Лікар – це фахівець, покликаний надавати допомогу іншій людині у своїй професійній діяльності. Тож майбутні лікарі повинні володіти когнітивно-діяльнісною характеристикою: навчитися адаптувати свою комунікативну поведінку з метою встановлення толерантного, доброзичливого, але впливового, професійно компетентного спілкування з усіма учасниками комунікативної ситуації. Така комунікативна поведінка створює позитивний комунікативний імідж фахівця-медика.

Аналіз структури професійної діяльності лікаря дозволить розробити модель професійно-комунікативного іміджу як результату навчання української мови іноземних студентів-медиків. Ґрунтуючись на дослідженнях Н. Кузьміної, А. Варданян [2, с. 13–18] описує складники професійної діяльності лікаря. У зв'язку з тим, що будь-яка діяльність лікаря є комунікативною, виникла необхідність інтерпретації описаних науковцями складників, а саме:

- *комунікативно-гностичний*: здобування медичних знань й умінь, що полягають у здатності не тільки знайомитися з новими досягненнями та відкриттями в галузі медицини, а й перебудовувати свою діяльність відповідно до вимог часу. При цьому необхідним є вміння оцінювати ступінь достовірності одержуваної інформації; здатність критично оцінювати власну діяльність, у тому числі допущені помилки; здатність аналізувати особистісні особливості пацієнта, ураховувати його реакцію на свою діяльність і перебудовувати її за потреби;
- *комунікативно-проектувальний*: від лікаря потрібне глибоке розуміння всіх чинників хвороби та на цьому підґрунті побудова ефективних шляхів лікування в поєднанні з особистими зусиллями хворого;
- *комунікативно-конструктивний*: необхідні вміння вибору правильних комунікативних тактик лікаря під час надання допомоги. Однак для лікаря є важливим не лише правильний вибір комунікативної тактики відповідно до конкретної ситуації, а й до кожної окремої особистості пацієнта.

Наведені складники комунікативних умінь лікаря набувають моральної цінності лише тоді, коли вони є відображенням його внутрішньоособистісних моральних якостей (гуманність, милосердя та моральний обов'язок), а також вмотивовані ставленням до людини як найвищої цінності та до збереження її здоров'я як до найвищої мети своєї професійної діяльності. Отже, змістом професійної діяльності лікаря має стати органічна єдність моральних якостей і комунікативної здатності фахівця.

Зазначимо, що визнані на міжнародному рівні вимоги до особистості лікаря необхідно враховувати під час формування мовної особистості іноземного студента, який здобуває професійну кваліфікацію лікаря в українському ЗВО. Ці вимоги зумовлюють необхідність виокремлення відповідних особистісно-ціннісних настанов і комунікативних умінь майбутнього лікаря, а саме [9, с. 337]:

1) усвідомлення всіх комунікативних параметрів ситуації медичної консультації, розуміння цієї ситуації як зустрічі двох експертів: лікаря-клініциста та пацієнта як експерта власного організму та розуму;

2) розуміння того, що недостатня сформованість умінь спілкування призводить до вразливості та вигорання медика-фахівця, а також необхідності удосконалення своїх навичок з досвідом;

3) необхідність комунікативних умінь командного спілкування, у тому числі з колегами в інших професіях;

4) володіння комунікативною стратегією моделювання та мотивування роботи своїх колег.

Наведені параметри і становлять когнітивну та діяльну основу формування професійно-комунікативного іміджу майбутніх лікарів-іноземців як моделі їхньої вторинної мовної особистості.

Психологічний рівень професійно-комунікативного іміджу лікаря проявляється у сприйнятті комунікативних партнерів один одного. Найбільш значущими тут є елементи зовнішньої поведінки (міміка, пантоміміка, інтонація голосу) та особистісні якості (ставлення до людей, що проявляється у стратегіях і тактиках власної комунікативної поведінки).

У зв'язку з тим, що основною метою професійно-комунікативної діяльності спеціаліста-медика є отримання інформації про стан здоров'я хворої людини та її лікування, мовленнєве спілкування медиків нерозривно пов'язане з їхніми професійними діями. Тож з огляду на мету, характер і зміст його класифікують на кілька типів: основне (з пацієнтами), допоміжне (з медичним персоналом і родичами хворого), оказіональне (наприклад, під час операції, коли мова керує діями її учасників), фатичне (орієнтоване на те, щоб відвернути хворого від переживань, страху, пов'язаного з лікуванням).

Перераховані вище якості повинні виявлятися в певному комунікативному стилі як відображенні професійно-комунікативного іміджу майбутнього лікаря, і формуються передусім через оволодіння комунікативними стратегіями (для нашого цільового контингенту такі стратегії реалізуються засобами української мови як іноземної). Для майбутнього лікаря комунікативні стратегії виконують функцію впливу: «сугестивні фактори створюють особливу тональність спілкування, коригують вербальне і невербальне вираження і проявляють ситуативну варіативність в різних жанрах цього дискурсу» [8, с. 43].

Дискурсивні стратегії (тобто сукупності запланованих мовцем заздалегідь і реалізованих в процесі комунікативного акту тактичних мовних дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети), визначені О. Шаніною, які ми вважаємо програмувальним елементом комунікативного іміджу майбутнього лікаря [8, с. 10–14]:

а) риторичні стратегії дозволять іноземному студенту-медику підвищити ефективність медичного дискурсу (серед них: залучення уваги, емпатія);

б) прагматичні: співвідносяться з досягненням мети мовної дії (наприклад, формування емоційного стану);

в) стилістичні: пов'язують особистісний, професійно-орієнтований і соціокультурний контекст з вибором відповідних мовних засобів;

г) невербальні: тембр голосу, вираз обличчя, проксемика.

Вважаємо, що вказані дискурсивні стратегії є складовими виділених В. Карасиком, Л. Бейлінсон, А. Шаніною жанрових стратегій медичного дискурсу, а саме: діагностувальної, лікувальної, рекомендаційної. Як відомо, звичайні жанри медичного дискурсу: огляд хворого, консультація; клінічний обхід; консилиум; медична конференція.

У зв'язку з тим, що комунікативна поведінка лікаря має бути директивною і толерантною одночасно, зазначені стратегії будуть реалізовуватися через специфічний набір комунікативних тактик (сукупностей когнітивних процесів іноземного студента в оцінці комунікативної ситуації і вибору відповідних мовних інтенцій та іноземних засобів для їх реалізації в

реальному процесі міжкультурної комунікації). На думку О. Шаніної, найбільш актуальними для лікарів, відзначимо, що і для формування професійно-комунікативного іміджу іноземного студента-медика, є: тактики знайомства, підтримки емоційної рівноваги; тактики категоричної рекомендації, пом'якшеної рекомендації і співпраці [8, с. 12].

Отже, знання комунікативних стратегій і тактик, необхідних висококваліфікованому лікарю, а також типових жанрів медичного дискурсу складають когнітивно-дискурсивний рівень професійно-комунікативного іміджу майбутнього лікаря.

Засобами реалізації елементів зазначеного рівня професійно-комунікативного іміджу іноземного студента-медика традиційно вважають мовні одиниці різного рівня. Для медичного професійного спілкування найбільш актуальними виокремлюємо такі: медична термінологія; мовні кліше: кліше-контакти (*Вітаю! Проходьте! Сідайте!*), кліше-імперативи (*Роздягайтесь! Дихайте!*), кліше-констатації (*Вам потрібне термінове лікування!*) тощо; кліше-питання (*На що ви скаржитесь?*). Подібні мовні одиниці ми відносимо до когнітивно-мовного рівня професійно-комунікативного іміджу.

Визнанням професійно-комунікативного іміджу іноземного студента-медика, безумовно, є професійне мовлення, що має діалогічний характер. Іноземні студенти повинні вміти не тільки правильно ставити запитання, а й сприймати і розуміти чуже мовлення (відповіді хворого), реагувати на нього. Наприклад, проводячи огляд пацієнта, іноземний студент супроводжує аускультацию і пальпацию певними командами, дає поради професійного характеру. Для активізації іншомовної мовленнєвої діяльності студента і швидкого наближення його до повноцінного комунікативного акту необхідно формувати в нього мовні вміння аудіювання і говоріння, причому за необхідності застосування знань професійного етикету, правил і норм соціокультурної поведінки. Зазначені комунікативні вміння мають бути емпатійними, толерантними та сугестивними водночас. Виконуючи роль лікаря під час клінічної практики, іноземний студент повинен вміти робити записи в історії хвороби пацієнта і читати й інтерпретувати попередні записи в медичній документації, яка ведеться українською мовою. Тому не менш важливим стає формування мовленнєвих умінь читання і письма у професійній комунікативній сфері.

Усі описані вище професійно-особистісні якості та професійно-комунікативні уміння виявляються в конкретних комунікативних ситуаціях у сформованих на операційному рівні професійно-комунікативного іміджу лікаря мовленнєвих уміннях емпатійного слухання, толерантного говоріння, а також читання та письма в українськомовній лікарняно-практичній сфері. Зазначені комунікативні вміння відносимо до операційного рівня професійно-комунікативного іміджу іноземних студентів медичного профілю.

Таким чином, описаний вище феномен професійно-комунікативного іміджу майбутнього лікаря можна представити у вигляді моделі з чотирма рівнями (див. табл. 1).

Таблиця 1

Структурно-змістова модель професійно-комунікативного іміджу майбутнього лікаря

ПСИХОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ			
морально-етичні якості	вольові якості	організаційно-професійні якості	комунікативно-професійні
гуманізм, принциповість, доброзичливість, інтелігентність, порядність, турботливість, уважність, людяність, милосердність, толерантність, тактовність, ввічливість	цілеспрямованість, рішучість, упевненість, самостійність у прийнятті рішень, сміливість, витримка, терпимість, вимогливість до себе та оточення	вміння планувати роботу, вміння правильно оцінювати ситуацію, ініціативність, вміння швидко приймати рішення, здатність брати на себе відповідальність, прагнення до самовдосконалення, самоорганізація	володіння необхідною культурою професійного спілкування, знання стратегій і тактик комунікативної поведінки з пацієнтом, вміння добирати мовні й мовленнєві засоби до ситуації

ЛІНГВОДИДАКТИКА

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ РІВЕНЬ		
СТРАТЕГІЇ		ТАКТИКИ
<i>дискурсні</i>	<i>жанрові</i>	
риторичні, прагматичні, стилістичні, невербальні	діагностувальні, лікувальні, рекомендаційні	знайомства; підтримки, емоційної рівноваги; категоричної рекомендації, пом'якшеної рекомендації та співробітництва
КОГНІТИВНО-МОВНИЙ РІВЕНЬ		
жанрово- стилістично-відповідні граматико-синтаксичні конструкції	та медична термінологія	мовленнєві кліше: кліше-контакти; кліше-імперативи; кліше-констатації; кліше-питання
ОПЕРАЦІЙНИЙ РІВЕНЬ		
емпатійне слухання	толерантне говоріння	читання / письмо в українськомовній лікарняно-практичній сфері

У підсумку, представлена та описана модель професійно-комунікативного іміджу майбутнього лікаря повинна стати результативним орієнтиром мовної освіти іноземних студентів-медиків у ЗВО України. Ця модель розкриває спектр показників сформованості умінь професійної комунікації в іноземних студентів-медиків, які забезпечують якість їхньої освітньо-професійної підготовки. Розроблена нами модель також може допомогти у визначенні рівнів сформованості комунікативної компетентності іноземних здобувачів вищої медичної освіти, затребуваних в сучасній освітній системі, та які найбільше відповідають можливостям комунікативної особистості. Уявлення про структуру та компоненти професійно-комунікативного іміджу забезпечить ефективність планування навчальних програм мовної освіти.

За перспективу подальших наукових розвідок маємо опис критеріїв сформованості компонентів професійно-комунікативного іміджу та дослідження рівня його сформованості в іноземних студентів експериментальних груп англomовної форми навчання, які вивчали цикл мовних дисциплін в українських закладах вищої медичної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академическая адаптация образовательных мигрантов в стране обучения: монография / под ред. Н. И. Ушаковой. Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2017. 248 с.
2. Варданыч А. О. Формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх лікарів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Хмельницький, 2017. 289 с.
3. Кушнір І. М. Інтегративна модель методичної системи навчання української мови англomовних здобувачів вищої медичної освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки.* Збірник наукових праць. Вип. 37. Харків, 2020. С. 36–51.
4. Міжкультурна комунікація в університетському освітньому просторі: монографія / за ред. Н. І. Ушакової. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 232 с.
5. Стандартизовані вимоги: рівні володіння українською мовою як іноземною А1–С2. Зразки сертифікаційних завдань: посібник. К.: Фірма «ІНККОС», 2020. 186 с.
6. Українська мова як іноземна. Примірний програма навчальної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти. К., 2017. 154 с.
7. Ушакова Н. І., Дубічинський В. В., Тростинська О. М. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України. URL: www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf
8. Шаніна О. С. Медичний дискурс: комунікативно-прагматичний і сугестивний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Одеса, 2015. 21 с.
9. McClelland D.C. Identifying competencies with behavioral-event interviews. *Psychological Science*. 1998. № 9. P. 331–339.

REFERENCES

1. Akademicheskaiia adaptacia obrazovatelnykh migrantov v strane obuchenia. [Academic adaptation of educational migrants in the country of study]: monografia / pod red. N. I. Ushakovoi. Harkov: HNU imeni V.N. Karazina, 2017. 248 p.
2. Vardanian A. O. Formuvannia profesiino-movlennievoi kompetentnosti maibutnikh likariv [Formation of professional speech competence of future doctors]: dys. na zdob. nauk. stup. kand. ped. nauk: 13.00.04 – teoria i metodyka profesinoi osvity. Khmelnytskyi, 2017. 289 p.
3. Kushnir I. M. Intehratyvna model metodychnoi systemy navchannia ukrainskoi movy anhlovnykh zdobuvachiv vyshchoi medychnoi osvity [Integrative model of the methodical system of teaching the Ukrainian language to English-speaking applicants for higher medical education]. Vykladannia mov u vyshchych navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky [Teaching Languages at Higher Institutions at the Present Stage. Interdisciplinary Relations. Scholarly Studies. Experience. Researches]. Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 37. Kharkiv, 2020. P. 36–51.
3. Mizhkulturna komunikatsiia v universytetskomu osvitnomu prostori [Intercultural communication in the university educational space]: monohrafiia / za red. N. I. Ushakovoi. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2019. 232 p.
4. Standartyzovani vymohy: rivni volodinnia ukrainskoiu movoiu yak inozemnoiu A1–C2. Zrazky sertyfikatsiinykh zavdan: posibnyk [Standardized Requirements: Levels of Proficiency in Ukrainian as a Foreign Language A1–C2. Examples of Certification Tasks: a textbook]. K.: Firma “INKOS”, 2020. 186 p.
5. Ukrainska mova iak inozemna. Prymirna prohrama navchalnoi pidhotovky fakhivtsiv druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Ukrainian as a foreign language. Exemplary training program for specialists of the second (master) level of higher education]. K., 2017. 154 p.
6. Ushakova N. I., Dubichynskyi V. V., Trostynska O. M. Kontseptsia movnoi osvity inozemtsiv u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy [The concept of language education of foreigners in higher educational institutions of Ukraine]. URL: www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/261.pdf
7. Shanina O. S. Medychnyi dyskurs: komunikatyvno-pragmatychnyi i sugestyvnyi aspekty [Medical discourse: communicative-pragmatic and suggestive aspects]: autoref. dys. na zdob. nauk. stup. kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukrayinska mova. Odesa, 2015. 21 p.
8. McClelland D. C. Identifying competencies with behavioral-event interviews. Psychological Science. 1998. № 9. P. 331–339.